

ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ

Αθήνα, 12 Ιανουαρίου 2026

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς: Την Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

Θέμα: Η κατάσταση, η ποιότητα και η ισότητα εφαρμογής της Αγωγής του Πολίτη και της Δημοκρατικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο

Η αγωγή του πολίτη και η δημοκρατική εκπαίδευση αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση του κράτους, απορρέουσα τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Κατά την περίοδο διακυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας και ιδίως επί υπουργίας Νίκης Κεραμέως, παρατηρήθηκε σημαντική μετατόπιση του μοντέλου αγωγής του πολίτη:

- Η παραδοσιακή, διακριτή «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» υποχώρησε ως αυτόνομο μάθημα,
- μεγάλο μέρος του περιεχομένου της μεταφέρθηκε στα διαθεματικά «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», που θεσμοθετήθηκαν καθολικά με τον ν. 4807/2021,
- εισήχθησαν τα Skills Labs,
- και από το σχολικό έτος 2024–2025 εφαρμόζεται σε όλες τις βαθμίδες το πρόγραμμα «Active Citizen Actions», μαζί με ξεχωριστό Αναλυτικό Πρόγραμμα «Active Citizenship».

Η μεταρρύθμιση αυτή συνοδεύτηκε από ενισχυμένη ρητορική περί «ενεργού πολίτη», συνεργασίας και κοινωνικής ευθύνης. Μάλιστα στο διαδίκτυο υπάρχει η ιστοσελίδα με τίτλο «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» (www.https://act.digitalschool.gov.gr/), η οποία ενσωματώνει και υλοποιεί τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, μέσω ενός προγράμματος σπουδών, το οποίο, όπως προκύπτει από τη σχετική υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β' 6048/01-11-2024) έχει ως σκοπό «να προετοιμάσει πολίτες με δεξιότητες κριτικής σκέψης, συνεργασίας και

κοινωνικής υπευθυνότητας οι οποίοι συμβάλουν ενεργά στη δημιουργία μιας βιώσιμης κοινωνίας, βασισμένης στην αειφορία, την κοινωνική δικαιοσύνη και την περιβαλλοντική προστασία.»

Σύμφωνα πάντοτε με την ανωτέρω υπουργική απόφαση, «το Πρόγραμμα Σπουδών οργανώνεται σε 17 θεματικές ενότητες, που αντιστοιχούν στους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, και απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες τεσσάρων (4) ηλικιακών επιπέδων: Νηπιαγωγείο έως Γ' τάξη του Δημοτικού, Δ' έως ΣΤ' τάξη του Δημοτικού, Γυμνάσιο και Λύκειο. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα επιτυγχάνονται μέσω προγραμμάτων δράσεων ενίσχυσης της ενεργού πολιτειότητας, εργαστηρίων δεξιοτήτων, επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, σχολικών δραστηριοτήτων και δράσεων που σχετίζονται με ημέρες αφιερωμένες σε θέματα αειφορίας και ενεργού πολιτείας, όπως η Ημέρα Αθλητισμού, η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, η Διεθνής Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος, και η Πανελλήνια Σχολική Ημέρα Φιλοζωίας.».

Σε συνέχεια της υπουργικής απόφασης, στις 6 Δεκεμβρίου 2024 εκδόθηκε η σχετική εγκύκλιος εξειδίκευσης εφαρμογής του Προγράμματος Σπουδών (ΑΔΑ: 9ΩΠΟ46ΝΚΠΔ-ΡΒΚ), η οποία ορίζει ότι η υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος ξεκινά από το εκπαιδευτικό έτος 2024-2025, όπου ανάλογα με την τάξη, για τις δράσεις ενίσχυσης της ενεργού πολιτειότητας αφιερώνονται 10, 20 ή 30 ώρες ανά διδακτικό έτος. Στις 10 ώρες πραγματοποιείται μία δράση, στις 20 ώρες δύο δράσεις και στις 30 ώρες τρεις δράσεις.

Προς την κατεύθυνση αυτή αξιοποιούνται διδακτικές ώρες από γνωστικά αντικείμενα διαφορετικά ανά τάξη και βαθμίδα, όπου στο μείγμα αυτό συμπεριλαμβάνονται και τα εργαστήρια δεξιοτήτων.

Ωστόσο, σύμφωνα με τα βασικά συμπεράσματα των σχετικών διεθνών και ευρωπαϊκών εκθέσεων και συγκριτικών μελετών για τη δημοκρατική εκπαίδευση, η αποτελεσματική αγωγή του πολίτη προϋποθέτει σαφή θεσμική κατοχύρωση ως διακριτό γνωστικό αντικείμενο, επαρκή και υποχρεωτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σταθερό χρόνο διδασκαλίας και αξιόπιστους μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Οι ίδιες εκθέσεις επισημαίνουν ότι η υπερβολική μετατόπιση προς διάχυτες, project-based ή εθελοντικού χαρακτήρα δράσεις, χωρίς ενιαίο πλαίσιο εφαρμογής και χωρίς εθνικούς δείκτες αποτίμησης, τείνει να οδηγεί σε άνισες πρακτικές μεταξύ σχολείων και περιοχών, αποδυνάμωση της συστηματικής γνώσης των δημοκρατικών θεσμών και εξάρτηση της ποιότητας της δημοκρατικής εκπαίδευσης από την προσωπική πρωτοβουλία μεμονωμένων εκπαιδευτικών ή σχολικών μονάδων. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί, επίσης, η έλλειψη πρόσφατων εθνικών δεδομένων για τις γνώσεις, τις στάσεις και τις δεξιότητες των μαθητών σε ζητήματα πολιτειότητας και δημοκρατικής

συμμετοχής (όπως για παράδειγμα η απουσία δεδομένων του δείκτη γνώσεις πολιτικής αγωγής, με την Ελλάδα να απουσιάζει ως μελέτη περίπτωσης από τους τελευταίους δύο κύκλους του ICCS για το 2016 και το 2022, με τα τελευταία στοιχεία να προέρχονται από το 2009), γεγονός που δυσχεραίνει την τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής και τη διεθνή συγκρισιμότητα της χώρας.

Συνεπώς, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον:

- η εκπαίδευση σε «πολιτειότητα» παραμένει ουσιαστική, συστηματική και καθολική,
- ή αν εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρωτοβουλία μεμονωμένων σχολείων και εκπαιδευτικών, δημιουργώντας ανισότητες μεταξύ μαθητών και σχολικών μονάδων.

Επειδή, η αγωγή του πολίτη και η δημοκρατική εκπαίδευση δεν αποτελούν απλώς ένα ακόμη πεδίο δεξιοτήτων, αλλά θεμέλιο της δημοκρατικής συνοχής και της κοινωνικής ανθεκτικότητας.

Επειδή για τον λόγο αυτό απαιτούνται σαφή θεσμική στόχευση, καθολική εφαρμογή, επαρκή επιμόρφωση εκπαιδευτικών και αξιόπιστη αξιολόγηση, ώστε να μην μετατραπούν σε αποσπασματικές ή άνισες πρακτικές.

Ενόψει των ανωτέρω ερωτάσθε κυρία Υπουργέ:

- 1.** Ποια είναι η συνολική στρατηγική του Υπουργείου Παιδείας για την αγωγή του πολίτη και τη δημοκρατική εκπαίδευση στη δημόσια εκπαίδευση;
- 2.** Πώς αξιολογεί το Υπουργείο το γεγονός ότι αντί της περαιτέρω εκπαιδευτικής επένδυσης σε ένα διακριτό, γνωσιοκεντρικό μάθημα («Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή») πριμοδοτεί ένα διάχυτο, διαθεματικό μοντέλο μέσω Εργαστηρίων Δεξιοτήτων και δράσεων τύπου «Active Citizen Actions»;
- 3.** Με ποια κριτήρια διασφαλίζεται ότι η γνώση των δημοκρατικών θεσμών, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του πολίτη δεν αποδυναμώνεται μέσα σε ένα κυρίως project-based σχήμα;
- 4.** Διαθέτει το Υπουργείο στοιχεία για το ποσοστό σχολικών μονάδων που εφαρμόζουν ουσιαστικά και συστηματικά δράσεις αγωγής του πολίτη και «Active Citizenship» σε κάθε βαθμίδα;
- 5.** Πώς διασφαλίζεται ότι η δημοκρατική εκπαίδευση δεν περιορίζεται σε “νησίδες καλής πρακτικής” (π.χ. σχολεία με ενεργή διεύθυνση ή επιπλέον πόρους), αλλά προσφέρεται ισότιμα σε όλους τους μαθητές της χώρας;
- 6.** Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην εφαρμογή μεταξύ αστικών, ημιαστικών και αγροτικών περιοχών ή μεταξύ σχολείων διαφορετικών κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών;

- 7.** Είναι υποχρεωτική ή προαιρετική η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην αγωγή του πολίτη, στη δημοκρατική παιδαγωγική και στη διαχείριση αμφιλεγόμενων κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων;
- 8.** Πόσοι εκπαιδευτικοί έχουν επιμορφωθεί τα τελευταία πέντε έτη, με ποιόν τρόπο (διάρκεια, μέθοδος, επιμορφωτές, υποστηρικτικό υλικό κ.λπ.) σε σχετικά προγράμματα του ΙΕΠ ή άλλων φορέων, πώς αξιολογήθηκε η επιμόρφωσή τους και ποιο είναι το ποσοστό τους επί του συνόλου των εκπαιδευτικών;
- 9.** Πώς υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί ώστε να μπορούν να διαχειρίζονται με ασφάλεια και παιδαγωγική επάρκεια ζητήματα πόλωσης, παραπληροφόρησης, διαφορετικότητας και σύγκρουσης αξιών στην τάξη;
- 10.** Ποιος είναι ο πραγματικός ρόλος και οι αρμοδιότητες των μαθητικών συμβουλίων στη σχολική ζωή;
- 11.** Διαθέτουν οι μαθητές ουσιαστικές δυνατότητες συνδιαμόρφωσης κανόνων, σχολικού κλίματος και δράσεων ή η συμμετοχή τους παραμένει κυρίως συμβολική;
- 12.** Πώς διασφαλίζεται ότι η δημοκρατική εκπαίδευση δεν περιορίζεται σε προσομοιώσεις θεσμών, αλλά καλλιεργεί πραγματική εμπειρία δημοκρατίας στο ίδιο το σχολείο;
- 13.** Με ποια συγκεκριμένα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της αγωγής του πολίτη και των δράσεων «Active Citizenship»; Υπάρχουν εθνικά δεδομένα ή δείκτες για την ανάπτυξη δημοκρατικών δεξιοτήτων των μαθητών, τη συμμετοχική τους αυτοπεποίθηση, την ικανότητα διαλόγου και κριτικής σκέψης και τον γραμματισμό στα μέσα και την ανθεκτικότητα στην παραπληροφόρηση;
- 14.** Προτίθεται το Υπουργείο να θεσπίσει συστηματικό μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης της δημοκρατικής εκπαίδευσης, ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση αποτελεσμάτων και η χάραξη τεκμηριωμένης πολιτικής;
- 15.** Προτίθεται το Υπουργείο να υιοθετήσει ή να προσαρμόσει θεσμικά εργαλεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως το Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για τη Δημοκρατική Κουλτούρα, ως κοινό πλαίσιο ποιοτικής παρακολούθησης και αξιολόγησης της αγωγής του πολίτη και της δημοκρατικής εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο;

Οι ερωτώντες βουλευτές

Γιώργος Παπανδρέου

Στέφανος Παραστατίδης